

Opas lapsenhuoltolain mukaisen sosiaalilautakunnan selvitysten laatimiseksi on valmistunut

Tilanteet, joissa sosiaalilautakunnan selvitys laaditaan

Valtaosa eroavista vanhemmista sopii keskenään yhteisten lastensa huollosta ja tapaamisoikeudesta. Niillä vanhemmilla, jotka eivät pääse keskenään sopimukseen, on mahdollisuus tehdä tuomioistuimelle hakemus lapsen huollon ja tapaamisoikeuden vahvistamiseksi. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä niitä koskevien asioiden ratkaisemisesta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) ja sitä täydentävässä asetuksessa (556/1994).

Tuomioistuin voi asiaa käsitellessään pyytää lapsenhuoltolain 16 § mukaista selvitystä sosiaalilautakunnalta ja 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueelta. Selvityspyyntö osoitetaan sen kunnan sosiaalilautakunnalle, jossa lapsella, vanhemmilla tai muulla asiaan osallisella on asuinpaikka. Selvityksen tarkoituksena on antaa tuomioistuimelle tietoja perheen tilanteesta, lapsen elinolosuhteista ja muista asian ratkaisemiseen vaikuttavista seikoista. Sosiaalilautakunta saa tehdä selvityksen vain tuomioistuimen pyynnöstä. Selvitys laaditaan yhteistyössä lapsen ja tämän vanhempien kanssa.

Tausta oppaan laatimiselle

Eduskunta edellytti lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muutosten hyväksymisen yhteydessä (190/2019, EV 175/2018 vp), että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan selvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) pääjohtaja nimesi 6.11.2020 asiantuntijaryhmän tuottamaan kansallista ohjeistusta tuomioistuimille annettavan sosiaalilautakunnan selvityksen laatimista varten. Ryhmän toimikausi oli 1.12.2020–30.9.2021, mutta sitä jatkettiin asiantuntijaryhmän pyynnöstä 30.3.2022 saakka. Asiantuntijaryhmän tehtävänä oli

- arvioida selvitystyössä ilmeneviä kysymyksiä ja käytäntöjä kerätyn aineiston pohjalta
- ottaa kantaa selvitystä koskevan valtakunnallisen ohjeistuksen tarpeeseen ja sisältöön
- kuulla tarvittavia asiantuntijoita selvitystä koskevan ohjeistuksen laatimiseksi
- tuottaa sisältöä oppaaseen
- arvioida, onko oppaan toimeenpanoa tarvetta tukea koulutuksella
- arvioida, onko selvityksen tekemiselle tarvetta säätää kelpoisuusvaatimuksia.

Työryhmä on saanut selvitysten tekemistä tukevan oppaan valmiiksi ja se on julkaistu THL:n verkkosivuilla: <https://thl.fi/fi/-/thl-on-julkaisut-oppaan-olosuhteiden-selvitykseen-lapsen-huoltajuuttakoskevissa-asioissa>, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-733-3>. Selvityksentekijöiden kelpoisuuteen liittyviä kysymyksiä käsitellään myöhemmin valmistuvassa erillisessä julkaisussa. THL laatii vuosien 2022–2023 aikana oppaan ja koulutuskokonaisuuden vaativista erotilanteista ja eron jälkeisestä väkivallasta osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa.

Oppaan tavoite ja tarkoitus

Oppaan tarkoituksena on tukea ammattilaisia selvitystyön tekemisessä ja työn kehittämisessä. Opas pyrkii tarjoamaan tutkittuun tietoon perustuvia työvälineitä ja konkreettista tukea selvitystyön eri vaiheisiin. Opas sisältää ohjeistusta myös väkivallan huomioimiseen osana selvitystyötä.

Oppaan tavoitteena on rakentaa siltaa tulevaisuuden palvelurakenteisiin, joissa moniammatillinen yhteistyö olisi ammattilaisille nykyistä saumattomampaa. Monimutkaisten tilanteiden, kuten pitkittyneiden huoltoriitojen keskellä elävien lasten olosuhteiden selvittäminen hyötyy eri näkökulmien yhdistämisestä. Opasta laatineen asiantuntijaryhmän osaaminen on moniammatillista. Oppaaseen on siten voitu ottaa mukaan myös muiden tieteenalojen tuottamia työtapoja ja -välineitä, joita voidaan soveltuvin osin käyttää selvitystyön tukena sosiaalityön keinojen ohella. Tällaisia ovat esimerkiksi tutkimukseen perustuvat ehdotukset lapsilähtöisyyttä ja luotettavaa tiedonkeruuta tehostavista haastattelurakenteista ja -kysymyksistä.

Lisätietoja:

STM: Sosiaalineuvos Marjo Malja, etunimi.sukunimi@gov.fi, 029 516 3581

THL: Kehittämispäällikkö Martta October, etunimi.sukunimi@thl.fi, 029 524 7710

Erityisasiantuntija Jaana Tervo, etunimi.sukunimi@thl.fi, 029 524 8111